

Csiszolt kőeszközök a Cserhát-Cserhátalja-Gödöllői-dombság-Mátraalja vidékéről: archeometriai vizsgálati eredmények

Szilágyi Veronika¹ – Illés Levente¹ – T. Biró Katalin² – Péntek Attila³ – Harsányi Ildikó¹ – Sági Tamás^{4,5} – Kovács Zoltán⁵ – Fehér Kristóf⁴ – Szakmány György⁴

¹ Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Energiatudományi Kutatóközpont

² Magyar Nemzeti Múzeum

³ független kutató

⁴ ELTE Közéttan-Geokémiai Tanszék

⁵ MTA-ELTE Vulkanológiai Kutatócsoport

A Cserhát, Cserhátalja, Mátraalja és Gödöllői-dombság térségéből számos pattintott és csiszolt kőeszköz lelet került elő Péntek Attila terepbejárásai során. A szórvány leletek gyakran köthetők ismert (és akár részletesen kutatott) régészeti lelőhelyhez is.

Előadásunkban Ecséd–Gárdony illetve –Mogyorós-hegy, Nagyréde–Közép-bérc, Erdőtarcsa, Kálló, Legénd–Halyagos-patak völgye, Szécsénke, Penc, Váchartyán, Nagytarcsa–Malom-árok, Valkó–T1, –T2 és –T4, Vácszentlászló–Kásatető, illetve Zsámbok–Lovacskás lelőhelyekről származó leletek petroarcheológiai vizsgálatáról számolunk be. A 23 db csiszolt kőbaltán makroszkópos, roncsolásmentes MS, PGAA és OS-SEM-EDX, illetve néhány esetben roncsolásos (vékonycsiszolatos) petrográfiai mikroszkópos és SEM-EDX elemzéseket végeztünk. Ezen vizsgálatok alapján a kőbalták 4 fő kőzettípusból készültek (8 db kontakt metabázit-metaultrabázit, 4 db meta(szub)vulkanit, 4 db bazalt, 3 db andezit). Emellett egy esetben szerpentinit, és néhány eddig ismeretlen eredetű kőzettípus (1 db kovás tufit, 1 db kvarcfillit, 1 db metaaleurolit) volt azonosítható. A kőeszközök nyersanyagának eredete sok esetben bizonytalan. Három esetben helyi, vagyis mátrai/cserhádi vagy mátraaljai (domoszlói) kőzeteredet feltételezhető. A nyersanyagok többsége azonban valószínűsíthetően regionális (~100 km-es körzetből: Karancs-Medves-Cseres-hg., Darnó-hegy?, Kelet-Bükk), illetve távolsági eredetű (É-Cseh Masszívum (Krkonosé-Jizera Kristályos Egység, Železný Brod környéke), D-Cseh Masszívum (Brno környéke?), Kis-Kárpátok). Több esetben (szerpentinit, kvarcfillit, kovás tufit, metaaleurolit) jelenleg még kevés adat áll rendelkezésre a nyersanyag eredetének meghatározásához.

Össességében a vizsgált területről származó csiszolt kőeszközök változatos nyersanyagokból készültek. Az azonosított kőzettípusok a területen kizárólag észak-északnyugati kapcsolatrendszerre mutatnak, jellegzetes déli-délnyugati eredetű nyersanyagok nem fordultak elő közöttük.